

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

УДК 811.162.1'373:811.161.1'373:821.162.1.08:821.161.1.08

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2025.2.1>

О. В. КОЛГАН

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови та літератури,
керівниця Українсько-польського міжнародного центру освіти і науки,
помічник ректора,
Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Донецька область, Україна
Електронна пошта: kolhanolena@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6012-5663>*

Р. М. ПАДАЛКА

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови та літератури,
Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Донецька область, Україна
Електронна пошта: ruslana-padalka@i.ua
<https://orcid.org/0000-0002-7359-3527>*

Т. В. КОЛГАН

*кандидат педагогічних наук,
проректор з навчальної роботи та економічних питань,
Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,
м. Краматорськ, Донецька область, Україна
Електронна пошта: taKolgan@i.ua
<https://orcid.org/0000-0002-9276-3173>*

Н. В. ЛИСЕНКО

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови та літератури,
Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ, Донецька область, Україна
Електронна пошта: 1609natali@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-2371-448X>*

О. А. ПОНОМАРЕНКО

*асистент учителя,
Фундація «Porta Vitae», м. Пйотрув Трибунальський, Польща
Електронна пошта: elena.ponomarenko.1108@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8594-2037>*

МОВНА КАРТИНА СВІТУ В ПОЛЬСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ВІСЛАВИ ШИМБОРСЬКОЇ ТА АНАТОЛІЯ ФЕДЯ)

Вивчення мовних питань ідіостилю з кожним роком набуває поширення. Індивідуальний стиль дозволяє зрозуміти самобутність письменника в представленій ним мовно-мистецькій картині світу. Творчість польських та українських авторів є самобутною, унікальною та цікавою для аналізу. У ній простежуємо специфічні особливості творення поетичних зразків, характерних саме для цієї країни. Письменники використовують власні, унікальні мовновиражальні засоби. Вони допомагають відтворити необхідні образи, наповнюючи ними літературний зразок вагомої художньо-естетичної вартості.

У статті проаналізовано особливості використання лексичних та художніх засобів у творах представників одного літературного періоду в Польщі й Україні. За основу взято творчість Віслави Шимборської та Анатолія Федя.

Вивчення лексико-семантичного виміру мовної картини світу представників різних країн, зокрема Польщі й України, дозволяє розкрити не лише теоретичні питання мовної картини світу (сутність, структуру, національні й індивідуальні своєрідності), а й зосередити увагу на питаннях співвіднесення з національною ментальністю.

Провівши порівняльний аналіз творів представників одного літературного періоду різних країн, Польщі й України, Віслави Шимборської як представниці польської літератури та Анатолія Федя як представника української літератури, констатуємо, що в мовній картині світу обох митців домінантною є філософська концепція сприйняття життя, оточення, дійсності, чим, насамперед, зумовлений вибір мовновиражальних засобів їхніх творів під час вербалізації різних концептів мовної картини світу.

Ключові слова: мовна картина світу, мовновиражальні засоби, стилістична фігура, художній образ, художній троп.

Поставлення проблеми. У ХХІ столітті все більшого значення набуває питання міжкультурної комунікації, одним із найяскравіших засобів якого є художня література, що є відбитком мови, культури, історії народу. У сучасній як українській, так і польській науці, особливу увагу приділяють питанню вивчення польсько-українських подібностей, відмінностей, взаємних перекладів, впливів тощо, що зумовлено як лінгвальними, так і позалінгвальними чинниками. Композиція літературного твору – це його скелет, що визначає, як ми сприймаємо історію, мовну картину світу загалом. Вона впливає на наш емоційний відгук, розуміння сюжету та глибину занурення у твір. Добре побудована композиція створює відчуття цілісності й гармонії в розумінні мовної картини світу, залишаючи в читача яскраве враження, дає відчуття природного плину часу й допомагає читачеві легко слідувати за розвитком сюжету, дозволяє краще зрозуміти мотиви вчинків персонажів і глибше проникнути в їхній внутрішній світ, створює ефект багатогранності, дозволяє бачити події з різних поглядів.

Отже, мовна картина світу у творі – це не просто формальність, а потужний інструмент, який дозволяє автору керувати сприйняттям читача й досягати бажаного ефекту.

Аналіз попередніх досліджень дає підстави стверджувати, що лірику Віслави Шимборської як предмет дослідження брали за основу С. Бараньчак, Й. Квятковський, Т. Вуйцік, Д. Рекф, О. Сачок та інші. Творча спадщина Анатолія Федя вивчалась в українському літературознавстві у працях О. Овчарук, Р. Падалки, Н. Воронової, В. Мельник, Н. Шалашної та ін.

Мета статті – розкриття специфіки використання мовновиражальних засобів, зокрема стилістичних фігур і художніх тропів, у поезії

Віслави Шимборської та художніх засобів прози Анатолія Федя через огляд та аналіз мовної картини світу письменників.

Методи дослідження. Відповідно до мети й завдань дослідження в роботі застосовано описовий метод, метод аналізу й порівняння, зокрема під час виділення й інвентаризації концептів, мовновиражальних засобів в аналізованих текстах, пояснення специфіки їх функціонування, ролі в названому творі названих письменників.

Результати та дискусії. Актуальним для сучасних лінгвістичних наукових праць є дослідження мовної картини світу, індивідуального стилю письменника як представника певної нації, менталітету, філософії. Складником ідентичності автора є всі засоби, які застосовує той чи той автор, залежно від мети, завдання, теми твору, менталітету, світосприйняття автора тощо. Адже, як зауважила К. Тараненко, «Національна культура, традиції, цінності, менталітет передусім закарбовані в мові: у сталих сполуках слів, мовних знаках культури та концептах. Елементами національно-мовної картини світу можуть бути різноманітні мовні одиниці та структури – речення, лексеми, морфеми й навіть фонemi. Мова – це не тільки засіб людського спілкування, а й відображення національного характеру» [Тараненко : 40].

Уведення до прозових та поетичних творів стилістичних фігур і художніх тропів є важливим складником під час аналізу мовновиражальних засобів текстів митців слова не лише для української літератури, а й для зарубіжної, зокрема польської. Ліричні твори репрезентують дійсність з особливою експресією, образністю, насиченістю, а тому аналіз названих засобів у поетичних творах Віслави Шимборської та прозі Анатолія Федя є актуальним

і необхідним. Як зауважила К. Тараненко, «Існує така кількість мовних картин світу, скільки існує мов, кожна з яких відображає унікальний результат багатовікової роботи етнічної свідомості над осмисленням буття людини. Неповторність кожної мовної картини світу стає очевидною лише на тлі інших, тому їхнє зіставлення й аналіз універсальних компонентів викликає неабиякий науковий інтерес» [Тараненко : 41].

Анатолій Федь – видатний український письменник, чия творчість вирізняється глибоким осмисленням людського буття, взаємин людини зі світом та самим собою. Його твори – це не просто літературні тексти, а своєрідні картини світу, створені за допомогою мови. Зважаючи на мовну картину світу як систему знань про світ, закладену в мові, розуміємо, що кожен письменник, використовуючи мову, створює власну картину світу, яка відображає його індивідуальний світогляд та бачення дійсності.

Які ж питання можна досліджувати, аналізуючи мовну картину світу у творчості Анатолія Федя та Віслави Шимборської? Передусім, це світогляд письменника: які основні цінності та ідеали відстоює автор? який у нього погляд на життя, людину, світ?; художні засоби, які автор використовує для створення своєї картини світу? як вони взаємодіють між собою?; який вплив на мовну картину світу письменників мали українська та польська культура, історія, традиції?; як мовна картина світу Анатолія Федя співвідноситься з мовною картиною світу Віслави Шимборської?

Чому ж важливо досліджувати мовну картину світу у творчості письменників? Бо її вивчення уможливорює глибше зрозуміти творчість письменника, оцінити його внесок у розвиток літератури, виявити особливості мови та культури; розширити власний світогляд. Слушною є думка О. Селіванової, що мовна картина світу – «це представлення предметів, явищ, фактів, ситуацій дійсності, ціннісних орієнтирів, життєвих стратегій і сценаріїв поведінки в мовних жанрах, категоріях, явищах мовлення, що є семіотичним результатом концептуальної репрезентації дійсності в етносвідомості [Селіванова : 365].

Актуальність статті полягає в потребі вивчення мовної картини світу митців, з'ясування

особливостей функціонування мовновиражальних засобів, зокрема стилістичних фігур і художніх тропів, у творчості Віслави Шимборської та Анатолія Федя, творчий доробок яких загалом залишається недостатнього висвітленим у працях сучасних мовознавців та слугуватиме розширенню міжкультурної комунікації між країнами. Як зазначили Ю. Васейко та Т. Масицька, «...перцепція змісту того чи того художнього твору передбачає акумуляцію інформаційного наповнення усіх семантичних площин тексту – фактуальної, підтекстової, концептуальної, сприйняття котрих дозволить реципієнтові досягнути рівня авторської мовної картини світу, котру може характеризувати більший чи менший рівень суб'єктивного трактування навколишньої дійсності» [Васейко ; Масицька : 6], відповідно, завдяки розумінню авторської мовної картини світу читач вивчає іншу культуру, яку представляє той чи той митець.

Творчість Віслави Шимборської має важливе значення не лише в національній літературі, яку вона представляє, але й у світовій. Її поезію так само, як і прозу Анатолія Федя, спрямовано на пізнання душі людини, ролі особистості у всесвіті. Основною рисою творчості поетеси є симбіоз філософського й художнього мислення, що породжує неповторні зразки філософської лірики [Шимборська 2002].

Характер поетики поетеси, на нашу думку, розкрито в збірнику віршів «*Wolanieo Yeti*» (1957), зокрема описово-ситуативну, рефлексивно-філософську та особисту лірику. Слушною є думка, Р. Радишевського: «Для поезії В. Шимборської властиве своєрідне поєднання реалізму, зображення явищ природи в первісному вигляді і, водночас, їх дещо фантастичної персоніфікації, бурхливих почуттів, прагнення до містики, якогось космічного зв'язку подій, їх невлучимої «внутрішньої сутності». Намагаючись якнай докладніше зрозуміти світ і якнайсерйозніше висловлюючись про нього, Шимборська пише свої поезії лише тоді, коли їй є про що сказати» [Радишевський : 220].

Добір мовновиражальних засобів у Віслави Шимборської залежить від її світовідчуття, зокрема постійного перебування посередині, парадоксальності самої дійсності.

Особливістю авторського ідіостилу Віслави Шимборської є герої її творів, це створило

індивідуальний виклад поетеси, її мову, залежно від теми, мети, авторського бачення тощо, вибір мовновиражальних засобів, неповторність мовної картини світу. Досить часто герої поезій Віслави Шимборської – це лише вигадка уяви авторки, так само по-своєму зображує поетеса й різні предмети, явища, почуття тощо. Віслава Шимборська малює у вірші такі картини, які пише її уява.

Сучасний літературознавчий аналіз – це динамічна галузь, що постійно розвивається та збагачується новими методами й теоріями. Від традиційних підходів, зосереджених на тексті як самодостатньому об'єкті, сучасний аналіз все більше звертається до концепту, інтертекстуальності та взаємодії з читачем. Одним із сучасних підходів є психоаналітичний підхід, коли концепт розкриває підсвідомі мотиви, символи й образи в літературному творі.

Одним із найпоширеніших Концептів, вербалізованих у мовній картині світу Віслави Шимборської, є Концепт Жінка, коли авторка вводить до тканини поетичного твору різні мовні одиниці, наприклад, використовує такий художній троп як іронію:

«Слабка, але потягне.

Не має голови на плечах, то матиме» [Шимборська 2023].

На окрему увагу у творчості Віслави Шимборської заслуговує опис Концепту Час. Як зауважила Н. Сидяченко, «У Віслави Шимборської категорія часу стала об'єктом художнього осмислення, стимулом її мовотворчих креацій» [Сидяченко]. Поетеса, наприклад, уводить час до тканини поетичного твору, застосовуючи порівняння, яке ґрунтується та персоналізації характеристик, зокрема фізіологічних:

«Година порожнеч.

Глуха, даремна» [Шимборська 2000].

Віслава Шимборська у своїй поезії «Щасливе кохання» зображує почуття любові по-своєму. Концепт Любов вербалізовано глибоко по-філософськи, можна сказати, що авторка знаходиться в пошуках істини, наштотує читача на роздуми:

«Гляньте на тих щасливих:

коли вони б хоч трохи маскувалися,

вдавали пригнічених, підтримуючи цим приятелів!

Послухайте, як сміються – образливо.

Якою мовою говорять – зрозуміло з першого погляду.

А ті їхні обряди, церемонії,
вишукані обов'язки щодо себе –

це наче змова за плечима людства» [Самойленко : 84–86].

У цьому фрагменті використано таку стилістичну фігуру, як еліпсис. Наприклад, «як сміються – образливо», «якою мовою говорять – зрозуміло з першого погляду» тощо. Фігура будується завдяки пропуску слів, не змінюючи смислу сказаного. Еліпсис надає динамічності сказаному, підсилює емоційність, напруженість зображеного.

Поезії Віслави Шимборської є гарною ілюстрацією щодо можливостей різних мовновиражальних засобів, зокрема стилістичних фігур і художніх тропів. Дуже колоритними, такими, що створюють дуже яскраві образи, залежно від теми й мети твору, наприклад, є метафори й персоніфікації. У вірші «Ненависть» авторка вводить метафору «Nienawiść. Twarz jej wykrzywia grymas ekstazy miłosnej» [Szymborska 2019], що зроблено дуже вдало й професійно, що викликає в читача чіткий образ жінки, підступної та привабливої, яка живе в кожній людині. Цей засіб ніби наближує автора до читача, адже змушує зрозуміти подібність кожного в цьому суспільстві.

Ще одним засобом у названій поезії є персоніфікація, наприклад, у рядках «Potem już pędzi sama. Nienawiść» [Szymborska 2024a], де її використано для зображення руху, активності, постійного збільшування такого людського почуття.

Авторка філігранно ввела до своїх поезій порівняння для яскравішого образу або точнішого розуміння того чи того поняття. Так, у вірші «Пісня про любов до рідного краю», де поетка прагне, аби читач зрозумів цінність того, без чого не може людина існувати, бачимо порівняння «*serce puste jako rzeszek*», завдяки якому авторка нівелює будь-які вагання, робить безперечним твердження, що подано в рядках нижче:

«Bez tej miłości można żyć,
mieć serce puste jako rzeszek,
małutki los na parstkiem pić
z dala od zgryzot i pocieszeń,
na własną miarę znać nadzieję,
w mroku kryjówkę sobie wic,

o blasku próch namówić „dnieje”,
o blasku słońca nic nie mówić» [Szymborska 2022].

Названа поезія насичена й іншими стилістичними фігурами й художніми тропами. Наприклад, у вірші використано епітет «zerwana ніс» задля вираження символу втрати, знищення та смерті, адже як розірвана нитка або розбите скло втрачають свої властивості та цінність, так чинить і людина, яка відмовляється від своєї Батьківщини, від свого коріння.

Поетеса вдало комбінувала традиційну ліричну поезію з оригінальною авторською манерою подання, широко застосовуючи різні стилістичні фігури й художні тропи. Зрозуміло, що добір мовоновиражальних засобів залежав як від світовідчуття авторки, так і тематичного спрямування того чи того твору, ідейного задуму, інтелектуального рівня поетеси.

У творі «Miłość od pierwszego wejrzenia», який є поезією про любов, про випадковість, про почуття, що народилося миттєво, коли двоє людей раптом знаходять один одного, лише одного погляду досить, щоб відчувати цю любов, Віслава Шимборська вдало використала антитезу, що зіставляє протилежні явища, наголошуючи на драматичності зустрічі та стосунків чоловіка і жінки: «zbliżałich i oddalał», «zabiegałim drogę i <...> odskakiwał w bok» [Szymborska 2022]. Антитеза підсилює парадоксальність висловленої думки.

Загалом, Віслава Шимборська, використовуючи мовні ігри, парадокс, недоводки, двозначність та іронію, змушує автора дивитись на речі по-іншому, можливо, відкриває очі на те, на що читач раніше не звертав уваги, не надавав значення, або простіше, легше ставитися до того, що здається пересічним людям складним.

Вагоме місце у творах Віслави Шимборської відведено іронії, що, на нашу думку, для авторки є власним ставленням до життя. Так, наприклад, у вірші «Życie na poczekaniu» у рядках «Życie na poczekaniu Przedstawienie bez próby» [Szymborska 2024b].

Авторка, на нашу думку, іронізує, що в житті немає другої спроби, що людина своє місце в житті визначає безпосередньо під час «гри».

Так само, як і Віслава Шимборська, Анатолій Федь порушує питання парадоксальності дійсності, фіктивності адресату, любові, ненависті.

письменник роздумує над вічними питаннями буття, сенсу життя, взаємин людини і світу, його мова є інструментом пізнання дійсності й самопізнання. Мовна картина світу прозових творів Анатолія Федя, зокрема в романі «Переддень Доби Водоля», відображає глибокий філософський світогляд, що є таким же, як у поезії польської авторки. Автор створив унікальну мовну картину світу, яка впливає на сприйняття твору читачем: твори пронизані глибокими філософськими роздумами про сенс життя, людську природу, добро і зло; письменник використовує мову для того, щоб передати складні абстрактні поняття, змусити читача замислитися над вічними питаннями; майстерне володіння словом, створюючи яскраві та образні картини, його описи природи, людей, подій наповнені емоціями та почуттями; широко використано символіку, різні образи та предмети набувають у них більш глибокого значення, стаючи носіями певних ідей та концептів; мова творів Федя насичена народними висловами, прислів'ями, піснями, що надає його творам особливої автентичності та глибини; попри використання традиційних засобів художньої виразності, мова творів Федя має яскраво виражений індивідуальний характер.

Анатолій Федь та Віслава Шимборська – майстри слова, які використовують мовні засоби для створення унікальної мовної картини світу у своїх творах.

Отже, можемо окреслити спільний лексико-семантичний вимір їхніх творів:

- Використання широкого спектру лексичних засобів: від простонародної до інтелектуальної, від поетичної до розмовної. Це створює багатшарову мовну тканину й дозволяє передати різноманітність думок та почуттів героїв.
- Письменники активно використовують образну лексику, метафори, порівняння, епітети, іронію. Це дозволяє створити яскраві образи, що запам'ятовуються, які глибоко проникають у свідомість читача.
- Багато слів і словосполучень набувають символічного значення стають Концептами. Наприклад, «вода» може символізувати життя, очищення, а «вогонь» – руйнування, але й перетворення.
- Наявність історизмів та архаїзмів: зокрема, Анатолій Федь вводить у текст

історизми та архаїзми, що надає твору особли-
вої колоритності й підкреслює історичний кон-
текст подій (Ісус, піраміди).

Мовна картина світу – це складне
й багатогранне явище, яке заслуговує на
докладне дослідження. Аналіз мови творів
письменника дозволяє проникнути в глибини
його душі, зрозуміти його бачення світу та оці-
нити його талант. Вона формує наше розуміння
твору, викликає певні емоції, спонукає до роз-
думів. Тому дослідження мовної картини світу
є важливим етапом у процесі вивчення будь-
якого літературного твору. Лексико-семантич-
ний аналіз роману «Переддень Доби Водоля»
уможливорює дійти висновку про те, що мова
твору є не просто засобом передачі інформа-
ції, а складною системою знаків, що відбиває
світогляд автора та створює унікальну картину
світу. Автор майстерно володіє мовою, вико-
ристовуючи її для створення яскравих образів,
вираження глибоких думок і почуттів, зокрема
семантичних полів та концептів:

- Концепт Час. Поняття часу є одним
з центральних у романі, Федь використовує
різноманітну лексику для опису часу: від ліній-
ного до циклічного, від історичного до міфо-
логічного: «Час безроздільно панує на Землі.
Земля освітлюється та зігрівається Небес-
ним Огнем також у певний Час!» [Федь : 16],
«Гігантськими кроками Українського простору
ступає Час» [Федь : 15].

- Концепт Простір. Простір у творі не
є просто фізичним місцем, а набуває симво-
лічного значення. Він може бути як замкну-
тим, так і відкритим, відображаючи внутріш-
ній стан героїв: «Місце старту до Вічності
Земна й Небесна тиша цього разу обирають
в палісаднику, між хатою та земляним тротуа-
ром» [Федь : 17].

- Концепт Людина. Образ людини
в автора багатогранний. Він розглядає людину
як істоту соціальну, духовну, природну: «Данил-
кове мовчання накопичило енергію, яка фонта-
ном виривалася з його грудей...Нота, ніби звук
гальмованого автомобіля, раптом вислизувала
з Данилкової горлянки і пускала півня» [Федь :
244], «Між тим Людина і Світ не можуть покри-
тися забуттям тисячоліть...Земля, Небо, Огонь,
Вода – частина людської історії, доля окремої
людини, одиниці загалу» [Федь : 16].

- Концепт Історія. Історія в романі не
є лише сукупністю фактів, а є живим проце-
сом, що впливає на долі людей: «На сороковий
день після народження хлопчиків приносили
у жертву. Коли народився Ісус, його батьки
принесли у жертву двох голубів – Господь
заступився» [Федь : 13].

- Концепт Майбутнє. Автор малює кар-
тину майбутнього, сповнену як надій, так
і тривоги: «Невідомо звідки – згори, збоку чи
знизу з'явився очікуваний Зорепас...схоже
він був одним з вентів, які будували піраміди
для оборонного, а, можливо, й нападницького
вжитку» [Федь : 466].

Зазначимо, які ж чинники впливають
на інтерпретацію читачем творів Федя
та Шимборської?

1. Особистий досвід: кожен читач прихо-
дить до твору зі своїм багажем знань, досвіду,
поглядів на світ. Це все впливає на те, як
він сприймає мову твору і інтерпретує його
зміст.

2. Культурний контекст: культура, у якій
живе читач, також впливає на його інтерпрета-
цію. Знання історії, літератури, філософії допо-
магають краще зрозуміти відсилання автора,
але водночас можуть створити певні стерео-
типи сприйняття.

3. Мовні компетенції: рівень володіння
мовою, якою написаний твір, безпосередньо
впливає на розуміння його змісту. Чим краще
читач володіє мовою, тим глибше він може про-
никнути в авторський задум.

За допомогою лінгво-літературного аналізу
можна дослідити вплив мовної картини світу
на інтерпретацію художнього твору загалом:

1. Лексико-семантичний аналіз (дослі-
дження лексики, фразеологізмів, символів, які
використовує автор).

2. Стилистичний аналіз (аналіз синтак-
сичних конструкцій, виражальних засобів, які
створюють певний стиль мови).

3. Концептуальний аналіз (виявлення ключо-
вих понять та їх взаємозв'язків у тексті).

4. Порівняльний аналіз (порівняння мови
твору з мовою інших творів того ж автора чи
інших авторів).

5. Соціокультурний аналіз (аналіз твору
в контексті історичної епохи, культурних тра-
дицій, соціальних умов).

Висновки. Отже, творчий доробок Віслави Шимборської та Анатолія Федя дозволяє підсумувати, що їхні твори багаті на різні мовновиражальні засоби. У аналізованих творах було виявлено використання еліпсису, метафори, персоніфікації, алітерації, порівняння, епітету, антитези та іронії, семантичних полів та концептів. Було визначено, як мовна картина світу впливає на інтерпретацію будь-якого твору: створення атмосфери, бо мова твору створює певний настрій, що налаштовує читача на сприйняття певних ідей; формування образів, коли образи, створені за допомогою мови, мають величезний вплив на уяву читача, можуть бути як конкретними, так і символічними, але в будь-якому випадку вони формують наше розуміння персонажів, подій і загалом світу твору; трансмісія ідей: мова є основним інструментом передачі ідей автора, через мову автор висловлює власні погляди на життя, суспільство, історію; читач, інтерпретуючи текст, неминуче стикається із цими ідеями й формує

власне розуміння їх; мова твору відіграє важливу роль у визначенні його жанру, наприклад, використання високої стилістики, складних синтаксичних конструкцій може вказувати на те, що твір належить, наприклад, до жанру філософської прози.

Висновуючи, узагальнимо: провівши порівняльний аналіз творів представників одного літературного періоду різних країн, Польщі й України, Віслави Шимборської як представниці польської літератури та Анатолія Федя як представника української літератури, констатуємо, що в мовній картині світу обох митців домінантною є філософська концепція сприйняття життя, оточення, дійсності, чим, насамперед, зумовлений вибір мовновиражальних засобів їхніх творів під час вербалізації різних концептів мовної картини світу.

У перспективі дослідження – проведення порівняльного аналізу творів Віслави Шимборської та Анатолія Федя щодо мовновиражальних засобів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васейко Ю., Масицька Т. Особливості функціонування індивідуально-авторської мовної картини світу в історичній прозі (на матеріалі роману Г. Сенкевича «Вогнем і мечем»). 2007. 02.12.2024. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/17963/1/%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B5%D0%B9%D0%BA%D0%BE%20%D0%AE.%20%D0%92%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D0%B5%D0%BC%20%D1%96%20%D0%BC%D0%B5%D1%87%D0%B5%D0%BC.pdf>
2. Радишевський Р. Інтелектуальні акценти поезії Віслави Шимборської. *Київські полоністичні студії*. Том XXII : зб. наук. праць. Київ, 2013. С. 216–220.
3. Самойленко А. «Інтимна Лірика Віслави Шимборської та Ліни Костенко». *Scientific Research Priorities – 2019: theoretical and practical value: vol. 4*. Nowy Sącz: Wyższa Szkoła Biznesu – NationalLouis University. Nowy Sącz, 2019. С. 84–86.
4. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К. 2008. 711 с.
5. Сидяченко Н. Образ часу у творчості Віслави Шимборської. 1998. 02.12.2024. URL: <https://md-eksperiment.org/post/20211118-obraz-chasu-u-tvorchosti-vislavi-shimborskoyi>.
6. Тараненко К. Мовна картина світу як відображення національного характеру українців. 2023. 02.12.2024. URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/4_2023/8.pdf
7. Федь А. Переддень Доби Водолісвої. Канів : «Склянка Часу* Zeitglass veriaг», 2013. 470 с.
8. Шимборська В. Під однією зіркою. 2002. 02.12.2024. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=4397>
9. Шимборська В. Четверта перед ранком. 2000. 02.12.2024. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=4395>
10. Шимборська В. Жіночий портрет. 2023. 02.12.2024. URL: <https://culture.pl/ua/stattia/v-rayu-travnevim-5-virshiv-shymborskoyi-ukrayinskoyu-movoyu>
11. Szymborska W. Gawęda o miłości ziemi ojczystej. 2024a. 02.12.2024. URL: <https://literatura.wywrota.pl/wiersz-klassyka/40463-wislawa-szymborska-gaweda-o-milosci-ziemi-ojczystej.html>
12. Szymborska W. Nienawiść. 2019. 02.12.2024. URL: <https://aleklasa.pl/gimnazjum/c305-wiersze/wislawa-szymborska-nienawisc>
13. Szymborska W. Miłość od pierwszego wejrzenia. Tłumaczenie. 2022. 02.12.2024. URL: <https://lyricstranslate.com/pl/milosc-od-pierwszego-wejrzenia-love-first-sight.html>
14. Szymborska Wisława. “Życie na poczekaniu”. 2024b. 02.12.2024. URL: <https://literatura.wywrota.pl/wiersz-klassyka/40600-wislawa-szymborska-zycie-na-poczekaniu.html> [02.12.2024].

REFERENCES

1. Vaseiko Y., Masytska T. Osoblyvosti funktsionuvannya indyvidualno-avtorskoi movnoi kartyny svitu v istorychnii prozi (na materialy romanu henrika senkevycha "Vohnem i mechem"). 2007. 02.12.2024. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/17963/1/%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B5%D0%B9%D0%BA%D0%BE%20%D0%AE.%20%D0%92%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D0%B5%D0%BC%20%D1%96%20%D0%BC%D0%B5%D1%87%D0%B5%D0%BC.pdf>
2. Radyshevskiy R. Intelktualni aktsenty poezii vislavy shymborskoi. *Kyivski polonistychni studii*. Tom XXII : zb. nauk. prats Kyiv, 2013. C. 216–220.
3. Samoilenko A. "Intymna liryka Vislavy Shymborskoi ta Liny Kostenko". *Scientific Research Priorities – 2019: theoretical and practical value*: vol. 4. Nowy Sącz: Wyższa Szkoła Biznesu – NationalLouis University. Nowy Sącz. 2019. C. 84–86.
4. Selivanova O. Suchasna lnhvistyka: terminolohichna entsyklopediia. Poltava : Dovkillia-k. 2008. 711 c.
5. Sydiachenko N. Obraz chasu u tvorchosti Vislavy Shymborskoi. 1998. 02.12.2024. URL: <https://md-eksperiment.org/post/20211118-obraz-chasu-u-tvorchosti-vislavi-shimborskoyi>
6. Taranenko K. Movna kartyna svitu yak vidobrazhennia natsionalnoho kharakteru ukrainsiv. 2023. 02.12.2024. URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/4_2023/8.pdf
7. Fed A. Peredden doby Vodoliiievoi. Kaniv : "Sklianka chasu: Zeitglass verlag". 2013. 470 c.
8. Shymborska V. Pid odniieiu zirochkoiu. 2002. 02.12.2024. URL: <https://www.ukrplib.com.ua/world/printit.php?tid=4397>
9. Shymborska V. Chetverta pered rankom. 2000. 02.12.2024. URL: <https://www.ukrplib.com.ua/world/printit.php?tid=4395>
10. Shymborska V. Zhinochyi portret. 2023. 02.12.2024. URL: <https://culture.pl/ua/stattia/v-rayu-travnevim-5-virshiv-shymborskoyi-ukrayinskoyu-movoyu>
11. Szymborska W. Gawęda o miłości ziemi ojczystej. 2024a. 02.12.2024. URL: <https://literatura.wywrota.pl/wiersz-klasyka/40463-wislawa-szymborska-gaweda-o-milosci-ziemi-ojczystej.html>
12. Szymborska W. Nienawiść. 2019. 02.12.2024. URL: <https://aleklasa.pl/gimnazjum/c305-wiersze/wislawa-szymborska-nienawisc>
13. Szymborska W. Miłość od pierwszego wejrzenia. Tłumaczenie. 2022. 02.12.2024. URL: <https://lyricstranslate.com/pl/milosc-od-pierwszego-wejrzenia-love-first-sight.html>
14. Szymborska Wisława. "Życie na poczekaniu". 2024b. 02.12.2024. URL: <https://literatura.wywrota.pl/wiersz-klasyka/40600-wislawa-szymborska-zycie-na-poczekaniu.html> [02.12.2024].

O. V. KOLHAN

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Ukrainian Language and Literature,
Head of the Ukrainian-Polish International Center for Education and Science,
Assistant to the Rector,
Donbas State Pedagogical University, Sloviansk, Donetsk region, Ukraine
E-mail: kolhanolena@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6012-5663>*

R. M. PADALKA

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Ukrainian Language and Literature,
Donbas State Pedagogical University, Sloviansk, Donetsk region, Ukraine
E-mail: ruslana-padalka@i.ua
<https://orcid.org/0000-0002-7359-3527>*

T. V. KOLGAN

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Vice-Rector for Academic Work and Economic Issues,
Donetsk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Kramatorsk, Donetsk region, Ukraine
E-mail: taKolgan@i.ua
<https://orcid.org/0000-0002-9276-3173>*

N. V. LYSENKO

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Ukrainian Language and Literature,
Donbas State Pedagogical University, Sloviansk, Donetsk region, Ukraine
E-mail: 1609natali@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-2371-448X>*

O. A. PONOMARENKO

*Assistant Teacher,
Porta Vitae Foundation, Piotrów Trybunalski, Poland
E-mail: elena.ponomarenko.1108@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8594-2037>*

**LINGUISTIC PICTURE OF THE WORLD IN POLISH AND UKRAINIAN
(USING THE EXAMPLE OF THE WORK OF WISŁAWA SZYMBORSKA
AND ANATOLY FED)**

The study of linguistic issues of idiostyle is becoming more widespread every year. Individual style makes it possible to understand the originality of the writer in the linguistic and artistic picture of the world presented by him. The work of Polish and Ukrainian authors is original, unique, and interesting to analyze. We trace the specific features of the creation of poetic samples, which are characteristic of this country, in it. Writers use their own, unique means of language and expression, at the same time. They help to reproduce the necessary images, filling them with a literary sample of significant artistic and aesthetic value.

The peculiarities of using of lexical and artistic means in the works of representatives of the same literary period in Poland and Ukraine are analyzed in the article. The works of Wisława Szymborska and Anatoly Fed are taken as a basis.

The study of the lexical-semantic dimension of the linguistic picture of the world of representatives of different countries, in particular Poland and Ukraine, allows us to reveal not only theoretical issues of the linguistic picture of the world (essence, structure, national and individual peculiarities), but also to focus attention on issues of correlation with national mentality.

Having conducted a comparative analysis of the works of representatives of the same literary period from different countries, Poland and Ukraine, Wisława Szymborska as a representative of Polish literature and Anatoly Fed as a representative of Ukrainian literature, we state that in the linguistic picture of the world of both artists, the dominant is the philosophical concept of the perception of life, the environment, and reality, which, first of all, determines the choice of linguistic means of their works during the verbalization of various concepts of the linguistic picture of the world.

Key words: linguistic picture of the world, expressive means, stylistic figure, artistic image, artistic trope.